

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

NÁVRH OPATRENÍ ZAMERANÝCH NA REALIZÁCIU PRÍSTUPOVÝCH PRÁV OSÔB SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM S VODIACIM PSOM DO KULTÚRNYCH ZARIADENÍ A DO CIRKEVNÝCH STÁNKOV

(P0889 – NAVRHNUTÉ OPATRENIA ZAMERANÉ NA
ZEFEKTÍVNIENIE VEREJNEJ SPRÁVY)

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Autori: Odborní zamestnanci Výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy

Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy, Rovniankova 1668/16, 851 02
Bratislava

Materiál vznikol v rámci projektu **Tvorba a optimalizácia lepšej verejnej politiky v záujme odstraňovania bariér spoločenského začlenenia zrakovo postihnutých**, kód ITMS2014+ projektu: **314011L721**

Obsah

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY.....	4
2. LEGISLATÍVA V OBLASTI PRÍSTUPOVÝCH PRÁV PRE OSOBY SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM V SPRIEVODE VODIACEHO PSA V SR.....	6
3. ANALÝZA PRÍSTUPOVÝCH PRÁV OSÔB SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM V SPRIEVODE VODIACEHO PSA APLIKOVANÉ V KULTÚRNYCH ZARIADENIACH A CIRKEVNÝCH STÁNKOCH.....	9
4. NÁVRH OPATRENÍ ZAMERANÝCH NA RIEŠENIE NEDOSTATKOV PRI PRÍSTUPE OSÔB SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM S VODIACIM PSOM DO KULTÚRNYCH ZARIADENÍ A CIRKEVNÝCH STÁNKOV	12
5. ODÔVODNENIE NAVRHOVANÝCH OPATRENÍ.....	13
5.1.PRÁVNY DÔVOD NAVRHOVANÝCH OPATRENÍ.....	13
5.2. PRAKTICKÝ DÔVOD NAVRHOVANÝCH OPATRENÍ VRÁTANE ICH IMPLEMENTÁCIE	15
6. ZÁVER	17

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Čo môže umenie poskytovať? Aký význam má umenie pre človeka? Uvedomujeme si význam umenia pre náš život? A čo duchovno? Takéto a podobné otázky si môžeme klásť v súvislosti s umením a s osobnosťou, ak sa začneme zamýšľať nad stavom a významom umenia pre ktoréhokoľvek človeka. Sigmund Freud vnímal umenie ako únik z reality, spríjemnenie života a ako neškodnú ilúziu a uspokojenie pudových túžob. Podľa Freuda umelecké dielo je špecifická forma konkretizovaných podvedomých túžob, pričom však existuje mnoho iných chápaní umenia.

Ani zmienka o novej diskriminácii. Kultúra a umenie má byť prístupné každej ľudskej bytosti na základe osobnej preferencie. Právo na kultúru a vieru je dané každému. Žiaľ, v podmienkach našej súčasnej spoločnosti, nie každému rovnako. Priznajme sa, že už len pomyslenie na to, že navštívime nejaké kultúrne podujatie nás naplnia radostným očakávaním a pocitom niečoho slávnostného. Od spoločnosti až po oblečenie, jednoducho príjemné vzrušenie. Žiadne obavy z komplikácií alebo obmedzení. Nie však pre človeka so zrakovým postihnutím s vodiacim psom.

Už len vedomie, že snahu uspokojiť potrebu kultúry alebo praktizovanie viery v cirkevnom stánku budú sprevádzať prinajmenšom obmedzenia ak nie priamo zákazy, by veľa ľudí rezignovalo. Osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom sa v praxi až príliš často stretávajú s tým, že im a ich vodiacemu psovi je odopieraný vstup do obchodov, zdravotníckych, kultúrnych, stravovacích či ubytovacích zariadení. Ide jednoznačne o bariéry, na odstraňovaní ktorých je potrebné intenzívne pracovať. Tento problém nie je lokálny. Vo väčšej či menšej miere je pozorovateľný vo viacerých krajinách Európskej únie, a preto by ideálne riešenia mali vznikať nielen na vnútroštátnej úrovni členských štátov, ale aj na úrovni Európskej únie všeobecne.

Vzhľadom na to, že Slovenská republika nemá štatistiky o počtoch osôb so zrakovým postihnutím, vychádzame z údajov Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), ktorá udáva, že z celkovej populácie jednotlivých krajín je približne 1,5% ľudí s ťažkým zrakovým postihnutím. Z toho sa dá predpokladať, že u nás je ich približne 75 000. Je to veľká skupina občanov, ktorá si zaslúži pozornosť pri vytváraní podmienok prístupnosti do štátnych inštitúcií. Väčšina z nich chce žiť nezávislý a v rámci možností plnohodnotný život a hľadá si vlastné cesty, ako na to. Mnohým pri napĺňaní cieľa pomáhajú vodiace psy.

Kto je vlastne osoba so zrakovým postihnutím? Z hľadiska zrakových prejavov ich môžeme členiť do štyroch skupín, v rámci ktorých existuje široká individuálna variabilita. Príslušníci každej skupiny v rámci bežného každodenného fungovania potrebujú, podľa stupňa poškodenia zraku, určitú mieru pomoci a podpory:

- ❖ **nevidiaci** - ľudia s úplnou stratou zrakového vnímania a tí, ktorí sú schopní vnímať zrakom maximálne svetlo, no nedokážu lokalizovať jeho zdroj,
- ❖ **prakticky nevidiaci** - majú zachované zvyšky zraku, vďaka čomu vnímajú svetlo, obrysy a tvary predmetov, ale nedokážu využívať zrak ani s najlepšou možnou korekciou ako dominantný a jediný analyzátor pri práci, orientácii a získavaní informácií,
- ❖ **slabozrakí** - napriek najlepšej novej korekcii majú problémy s vykonávaním zrakovej práce, majú vážne poškodený zrak, ale disponujú jeho užitočnými zvyškami, ktoré sa dajú efektívne využiť,

- ❖ **osoby s poruchami binokulárneho videnia** – trpia poruchou funkčnej rovnováhy a fyziologickej spolupráce pravého a ľavého oka, ide o poruchu videnia oboma očami, ktorá spôsobuje problémy v priestorovom vnímaní.

Osoba so zrakovým postihnutím - nevidiaci - pri svojom bežnom pohybe v uliciach miest či obcí nemá žiadnu možnosť identifikácie inštitúcií, zariadení či prekážok a potrebuje jasné informácie o vstupe, bezbariérovosti, orientácii či inej forme navigácie v danom objekte. Prakticky nevidiaca osoba je definícia ťažkého zrakového postihnutia, ktorá podobne ako nevidiaca osoba, nemá možnosť žiadnej detailnej identifikácie objektov, a taktiež potrebuje komplexné informácie. Slabozraké osoby sú spravidla schopné rozoznávať väčšie objekty, ale rozoznávanie detailov bude závislé od miery poškodenia zraku konkrétnej slabozrakej osoby a z toho dôvodu je rovnako potrebné zabezpečiť slabozrakej osobe požadované informácie pri vstupe do konkrétnej budovy. Osoby s poruchami binokulárneho videnia, pôsobia ako ostatné osoby bez zrakového postihnutia a ich hendikep nie je zrejmý, a to najmä v prípade, ak nepoužívajú žiadnu kompenzačnú pomôcku.

Pod pojmom kompenzačné pomôcky teda rozumieme pomôcky a zariadenia, ktoré nahrádzajú, dopĺňajú a podporujú chýbajúce alebo oslabené zrakové funkcie. Ich primárnym účelom je pomôcť získať potrebné informácie, a tak kompenzovať dôsledky straty alebo poškodenia zraku, zvyšovať samostatnosť a nezávislosť ľudí so zrakovým postihnutím najmä pri výkone bežných činností zabezpečovania životných potrieb, medzi ktoré jednoznačne patrí aj návšteva štátnych inštitúcií (napr. pri ceste do zamestnania, pri návšteve úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, sociálnej poisťovne, daňového úradu, zdravotnej poisťovne či iných štátnych zariadení).

K čo najkomfortnejšiemu fungovaniu v bežnom živote majú osoby so zrakovým postihnutím na výber z niekoľkých prostriedkov určených na kompenzáciu ich typu postihnutia alebo ich kombinácie. Sú nimi napríklad osobná asistencia, biela palica, rôzne navigačné systémy, vodiaci pes. Osobná asistencia je využívaná ľuďmi, ktorí nemajú ambíciu alebo potrebu pohybovať sa prioritne samostatne, alebo im to ich zdravotný stav neumožňuje. Nevýhodou sprievodu je závislosť osoby so zrakovým postihnutím od vidiacej osoby, ale zároveň poskytuje asistencia vidiacej osoby veľký komfort pri získavaní akýchkoľvek potrebných informácií a nekladie na osobu so zrakovým postihnutím žiadne nároky na zručnosti potrebné pri samostatnom živote. Mobilita s pomocou bielej palice je voľbou pre ľudí, ktorí chcú byť samostatní, majú predpoklady na samostatné fungovanie a ich zdravotný stav im takúto samostatnosť dovoľuje. Tento spôsob pri bežnom spôsobe života zabezpečuje osobe so zrakovým postihnutím plnú samostatnosť, ale zároveň potrebu podpory pri získavaní potrebných informácií.

Vodiaci pes ako kompenzačná pomôcka je voľbou pre ľudí so zrakovým postihnutím, ktorí chcú byť vo veľkej miere nezávislí. Mobilita a orientácia s vodiacim psom nie je v rámci prístupu vždy komfortná – ako pre majiteľa tak aj pre samotného vodiaceho psa, a to práve z dôvodu niektorých nevyhovujúcich technických riešení v súvislosti s architektonickým riešením vstupu do budov, orientácie v nich alebo ochoty obslužného personálu.

Žiaľ, diskriminácia osôb so zrakovým postihnutím s vodiacim psom, je prítomná napriek explicitne formulovanému predpisu, ktorý uvádza, že: „Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím odkázaná na sprevádzanie psom so špeciálnym výcvikom má právo byť sprevádzaná

psom so špeciálnym výcvikom na verejne prístupných miestach.“¹ V zmysle uvedeného predpisu sa taktiež na fyzickú osobu so zrakovým postihnutím odkázanú na sprevádzanie vodiacim psom nevzťahuje zákaz vstupu so psom na miesta, kam je iným psom, deklarovanej ako domáce zvieratá, vstup zakázaný.² To znamená, že akékoľvek nepovolenie vstupu do verejných priestorov, kam všetky štátne inštitúcie patria, osobe so zrakovým postihnutím s vodiacim psom, sa považuje za diskrimináciu.³

Prístup do kultúrnych a cirkevných ustanovizní je pre osoby so zrakovým postihnutím dôležitou podmienkou ich nožnej socializácie v inom ako ich blízkom prostredí a formou, ktorá zabráni ich trvalej izolácii spôsobujúcej potenciálne osobnostné problémy. Aj v tejto súvislosti Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy v rámci projektu z Operačného programu Efektívna verejná správa identifikovala oblasti života, ktoré sú pre osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom pri riešení rôznych životných situácií najproblematickejšie. Ako podklad pre analýzu súčasného stavu využila Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy výsledky prieskumu⁴ zrealizovaného priamo nevidiacimi s vodiacimi psami. Cieľom prieskumu bolo zistiť úroveň prístupových práv a zistenie najväčších problémov, s ktorými sa nevidiaci stretávajú. Prieskumu sa zúčastnilo približne 55% všetkých majiteľov vodiacich psov na území celého Slovenska. Zistené fakty sme využili aj ako podklady pre spracovanie návrhov opatrení na zlepšenie súčasného stavu.

2. LEGISLATÍVA VOBLASTI PRÍSTUPOVÝCH PRÁV PRE OSOBY SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM V SPRIEVODE VODIACEHO PSA V SR.

Vodiaci pes je špeciálne vycvičený pes na vykonávanie úkonov, ktoré pomáhajú zmierniť dopad zrakového postihnutia a predstavuje pre nevidiaceho človeka neoceniteľnú pomoc. Osoba so zrakovým postihnutím, ktorá je vďaka vodiacemu psovi samostatnejšia v bežnom živote potrebuje, aby ju vodiaci pes sprevádzal všade. Avšak majitelia vodiaceho psa sa stretávajú aj s diskrimináciou.

Napriek tomu, že súčasné zákony umožňujú osobám so zrakovým postihnutím vstupovať s vodiacim psom na všetky verejne prístupné miesta, často sa stretávajú so zákazmi. Je však potrebné dodať, že takto explicitne definované právo vstupu pre osoby so zrakovým postihnutím v sprievode vodiaceho psa je v okolitých krajinách vzácnosťou a rovnako je definované napríklad v Rakúsku a Nemecku.

Legislatívny systém Slovenskej republiky ponúka pomerne kvalitné riešenia ochrany práv osôb so zrakovým postihnutím v sprievode vodiaceho psa, Slovenská republika zároveň dodržiava záväzok presadzovať, ochraňovať a zabezpečovať plnohodnotný a rovný výkon ľudských práv a základných slobôd pre všetky osoby so zdravotným postihnutím aj v medzinárodných dokumentoch. Náš štát sa zaviazal urobiť také opatrenia, ktoré majú odstraňovať prekážky a bariéry brániace naplňať nevidiacim ich zákonné práva definované v nasledujúcich právnych predpisoch:

¹ Ustanovenie §4a Zákona č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

² Ustanovenie § 5 ods. 1 písm. b) zákona č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

³ Ustanovenie § 2a Zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou

⁴ https://vodiacipes.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/01/P0587_Studia_kulturne_zariadenia.pdf

1 Zákon o podmienkach držania psov⁵ je najdôležitejším zákonom poskytujúcim základ v oblasti prístupových práv a jeho definícia týchto vníma ako "zvláštnych psov" nepatriacich do režimu aplikovateľného pre bežné zvieratá.

Podľa daného zákona, citujeme: „Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím odkázaná na sprevádzanie psom so špeciálnym výcvikom má právo byť sprevádzaná psom so špeciálnym výcvikom na verejne prístupných miestach“ a to aj v prípade priebehu realizácie výcviku vodiaceho psa osobou oprávnenou podľa osobitného predpisu.⁶ Na takúto osobu sa nevzťahuje ani zákaz vstupu so psom na miesta, na ktoré má pes vstup zakázaný na základe všeobecne záväzného nariadenia obce. Vodiaci pes súčasne nemusí pri činnosti, na ktorú bol vycvičený, t.j. sprevádzanie nevidiacej osoby, nosiť náhubok.⁷

Je teda zrejmé, že právny poriadok SR nepovažuje vodiaceho psa pri výkone práce za domáce zviera, ale za dôležitú pomôcku pre dôstojný život a zvyšovanie životnej úrovne obdobne ako napr. mechanický či elektrický vozík alebo načúvací aparát.

2 Zákon o peňažných príspevkoch⁸ vodiaceho psa (a ďalšie formy pomoci) hodnotí ako pomôcku, ktorá má slúžiť na podporu „sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti za jej aktívnej účasti pri zachovaní jej ľudskej dôstojnosti“.⁹ Uvedený cieľ chce predmetný zákon dosiahnuť kompenzáciou časti sociálnych dôsledkov, ktoré z postihnutia vyplývajú, a to v oblasti: ¹⁰

- a) mobility a orientácie v snahe zmierniť alebo prekonať znevýhodnenia v prístupe k veciam osobnej potreby, k stavbám podľa osobitných predpisov a uľahčiť orientáciu a premiestňovanie sa;
- b) komunikácie, kedy je sledovaný účel umožniť styk so spoločenským prostredím a sprístupniť informácie;
- c) zvýšených výdavkov na, okrem iného, starostlivosť o vodiaceho psa a
- d) sebaobsluhy.

Úlohou vodiaceho psa je zrakovo či inak ťažko zdravotne postihnutej osobe pomôcť „pri každodenných činnostiach, najmä pri samostatnom pohybe, podávaní predmetov a bezpečnom zvládnutí prekážok v priestore“.¹¹

Zákon o peňažných príspevkoch sa ďalej zaoberá pravidlami finančnej kompenzácie za pomôcky potrebné pre osoby zmyslovo či inak postihnuté. Na účely tejto analýzy je tak potrebný len ten záver, že vodiaci pes je ním deklarovaný za kompenzačnú pomôcku slúžiacu na účely zaradenia osôb s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti za súčasného zachovania ich dôstojnosti.

---

⁵ Zákon č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

⁶ Ustanovenie § 4a ods. 1 a §2 ods. 2 zákona č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

⁷ Ustanovenie § 4a ods. 2 zákona č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

⁸ Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁹ Ustanovenie § 1 ods. 2 Zákona o peňažných príspevkoch.

¹⁰ Ustanovenia § 5 až § 9 Zákona o peňažných príspevkoch.

¹¹ Ustanovenie § 25 ods. 2 Zákona o peňažných príspevkoch.

3. Antidiskriminačný zákon¹², ktorý zakazuje priamu aj nepriamu formu diskriminácie je uplatniteľný aj v prípade využívania služieb kultúrnych zariadení a cirkevných ustanovizní osobami so zrakovým postihnutím,

Antidiskriminačný zákon v ustanovení § 2 ods. 1 stanovuje zákaz diskriminácie, okrem iného, z dôvodu zdravotného postihnutia, pričom deklaruje zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti poskytovania služieb. (Ustanovenie § 3 ods. 1 Antidiskriminačného zákona.).

Diskriminácia sa klasifikuje na priamu a nepriamu. Prípady, kedy je nevidiacim osobám sprevádzanými vodiacimi psami zamedzený prístup do budov divadiel, kín, múzeí a galérií a cirkevných budov je možné definovať ako priamu diskrimináciu, t.j. konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii. (Ustanovenie § 2a ods. 2 Antidiskriminačného zákona). Nepriamou diskrimináciou sú napr. absencia navigačných značiek alebo neumožnenie účasti na cirkevných či kultúrnych podujatiach podľa výberu osoby so zrakovým postihnutím (napr. činohra áno, opera alebo koncert nie).

V prípade, ak dôjde k diskriminácii, vzniká poškodenej osobe subjektívne právo na ochranu pred ňou. Antidiskriminačný zákon ustanovuje právo poškodenej osoby domáhať sa svojej ochrany na súde a žiadať:

- a) aby ten, kto nedodržel zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania, pokiaľ zásah stále trvá (negatívna žaloba);
- b) ak je to možné, napravil protiprávny stav (reštitučná žaloba) alebo
- c) poskytol primerané zadosťučinenie, pričom ak by primerané zadosťučinenie nebolo dostačujúce, najmä ak nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania bola značným spôsobom znížená dôstojnosť, spoločenská vážnosť alebo spoločenské uplatnenie poškodenej osoby, môže sa tá domáhať aj náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch (satisfakčná žaloba). (Ustanovenie § 9 Antidiskriminačného zákona).

4. Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím¹³ (ďalej len Dohovor) – je prvým právne záväzným medzinárodným nástrojom v oblasti ľudských práv, ktorého zmluvnou stranou je aj Slovenská republika. Cieľom tohto dohovoru je presadzovať, ochraňovať a zabezpečiť plnohodnotný a rovný výkon ľudských práv a základných slobôd pre všetky osoby so zdravotným postihnutím a podporovať úctu k ich dôstojnosti bez akejkoľvek diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. Tento medzinárodný dokument vychádza z presvedčenia zúčastnených štátov, že komplexný a ucelený medzinárodný dohovor významne prispeje ku kompenzovaniu výrazného sociálneho znevýhodnenia osôb so zdravotným postihnutím a k presadeniu ich účasti v občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych sférach na princípe rovnakých príležitostí, a to ako v rozvojových, tak aj vo vyspelých krajinách.

---

¹² Zákon č. 365/2004 Z. z. Zákon o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

¹³ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/uvod/legislativa/socialna-pomoc-podpora/dohovor-osn-pravach-osob-so-zdravotnym-postihnutim-opcny-protokol-sk-aj.pdf>

Zmluvné strany sa v Dohovore dohodli, že prijímú príslušné opatrenia na:

- ❖ na vypracovanie, vyhlásenie a kontrolu dodržiavania minimálnych noriem a pravidiel na zabezpečenie prístupnosti zariadení a služieb dostupných alebo poskytovaných verejnosti,
- ❖ na zabezpečenie toho, aby súkromné subjekty, ktoré poskytujú zariadenia a služby dostupné alebo poskytované verejnosti, zohľadňovali všetky aspekty prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím,
- ❖ na zabezpečenie zainteresovaným subjektom vzdelávanie o otázkach prístupnosti, s ktorými sa stretávajú osoby so zdravotným postihnutím,
- ❖ na vybavenie budov a iných verejne prístupných priestorov označením v Braillovom písme a v ľahko čitateľnej a zrozumiteľnej forme,
- ❖ na poskytovanie rôznych foriem živej asistencie a sprostredkovania vrátane sprievodcov, predčítavateľov a profesionálnych tlmočníkov posunkového jazyka s cieľom uľahčiť prístup do budov a do iných verejne prístupných zariadení,
- ❖ na podporovanie ďalších primeraných foriem asistencie a podpory pre osoby so zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich prístup k informáciám.

5. Zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia,¹⁴ ktorý je kľúčový vo vzťahu k právu vstupu osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom do všetkých verejných priestorov a explicitne aj do zariadení spoločného stravovania, kam majú zvieratá vstup zakázaný.

Napriek dostatočnej právnej úprave v súvislosti s právami osôb so zrakovým postihnutím v sprievode vodiaceho psa, je nutné dodať, že v súvislosti s uplatňovaním uvedených práv a vymoženosti práva, chýba legislatíva definujúca štandardy pre vodiaceho psa. Pri absencii štandardov súvisiacich okrem iného aj s povahou vodiaceho psa, jeho správaním, pracovnými zručnosťami, a taktiež aj zručnosťami psovoda so zrakovým postihnutím je paradoxom, že na jednej strane platí explicitná povinnosť, umožniť osobe so zrakovým postihnutím s vodiacim psom vstup na všetky verejne dostupné miesta, ale na strane druhej, absentuje právna úprava, ktorá by zaručovala také štandardy správania vodiaceho psa, ktoré by minimalizovali riziká spojené s nežiaducim správaním vodiaceho psa. V praxi to znamená, že vodiacim psom sa môže stať akýkoľvek pes, a to aj pes s nevhodnou povahou, ktorý môže predstavovať riziká pre verejnosť.

Taktiež absentuje národný register psov so špeciálnym výcvikom, ktorý by umožnil zdravotníckemu personálu identifikovať osobu oprávnenú na jeho výcvik a v prípade potreby ju kontaktovať v súvislosti s vodiacim psom.

3. ANALÝZA PRÍSTUPOVÝCH PRÁV OSÔB SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM V SPRIEVODE VODIACEHO PSA APLIKOVANÉ V KULTÚRNYCH ZARIADENIACH A CIRKEVNÝCH STÁNKOCH

Umenie nedokáže meniť svet, ale dokáže zmeniť cítenie a myslenie ľudí, pričom práve zmena cítenia a myslenia stojí na začiatku zmeny sveta.

---

¹⁴ Zákon 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Pri naplňaní základných ľudských práv je prístupnosť nevyhnutnou podmienkou integrácie osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti. Zaručuje, aby občania so zdravotným postihnutím, rovnako ako iní občania, mali prístup k fyzickému a sociálnemu prostrediu v rámci všetkých oblastí života spoločnosti.

Realizácia práv nevidiacich s vodiacim psom v kultúrnych a cirkevných inštitúciách je často veľmi problémová z dôvodu nedostatočnej informovanosti zamestnancov kultúrnych inštitúcií a jednotlivých cirkví. O právach osôb so zrakovým postihnutím v sprievode vodiaceho psa a ostatných, súvisiacich legislatívnych predpisoch, majú nedostatočné alebo žiadne informácie. Aj keď prieskum Výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy ukázal, že v tejto oblasti sa vďaka obrovskej osvete situácia zlepšuje, stále nie je uspokojivá. Osoby so zrakovým postihnutím tak čelia pri vstupe do kultúrnych zariadení a cirkevných stánkov rôznym obmedzeniam a tým aj diskriminácii a to aj na miestach, ktoré sú inak verejne prístupné a do ktorých je psom so špeciálnym výcvikom vstup povolený.

V oblasti kultúry sa situácia za ostatné roky mierne zlepšila vďaka neustálej osvete a vzbudzovaniu záujmu médií o túto tému. Tomuto cieľu významne prispela svojimi dlhoročnými aktivitami Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy. Ako sa nám potvrdilo, s kultúrnymi podujatiami v exteriéroch už často nevidiaci nemajú problém. Ani tu však nie je situácia uspokojivá, pretože iba asi 50 až 70 percent organizátorov púšťa osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom bez väčších komplikácií, inde sa musia svojho práva ťažko dožadovať, prípadne sa ho ani nedočkajú.

Pokiaľ ide o podujatia v interiéri, situácia je ešte horšia. Predovšetkým na podujatia takzvanej vážnej hudby je nemožné dostať sa s vodiacim psom. Ako vyplýva zo skúseností osôb so zrakovým postihnutím s vodiacim psom, ktoré sú zdokumentované v prieskume,¹⁵ mnohí z nich nám hlásili problémy so Slovenskou filharmóniou. Do Reduty ich nechcú s vodiacimi psami púšťať s absurdnými vysvetleniami alebo požiadavkami. Tvrdia, že zvieratá na takýto typ podujatia nepatria, že sa obávajú alergií, prípadne žiadajú, aby majitelia svojich psov nechali priviazaných pred budovou. Niektorí hovorili o tom, že ide o hygienické a bezpečnostné riziko a prízvukovali, že namiesto vodiaceho psa dávajú hendikepovaným ľuďom možnosť prísť s asistentom. Takýto prístup inštitúcií je neprípustný a diskriminujúci.

Ďalšou negatívnou skúsenosťou je napr. s Domom kultúry v Trnave – osobe so zrakovým postihnutím s vodiacim psom – matke, neumožnili zamestnanci domu kultúry vstup na uzavreté podujatie, ktorým bolo vystúpenie jej dcéry počas podujatia organizovaného a plateného školou, ktorú dcéra navštevuje. Absurdnosť súčasnej doby, ktorá je jednoznačnou diskrimináciou a zlyhaním ľudského faktora.

Avšak ani vo svete kultúry nepanujú rovnaké prístupy. Čo sa týka vstupu do múzeí, hradov a zámkov je situácia prijateľná. Vo viacerých návštevnych poriadkoch sa síce explicitne uvádza, že vstup so psom povolený nie je, príp. je možnosť psa držať počas prehliadky na rukách alebo mať v nepremokavej prenosnej taške, zároveň je tam uvedené, že toto obmedzenie sa netýka vodiacich a asistenčných psov. Ako pozitívny a veľmi motivujúci príklad môžeme uviesť webovú stránku Múzea v Devíne:¹⁶ „Upozorňujeme ctenú verejnosť, že v areáli hradu Devín platí zákaz vstupu so psom. Psa je možné nechať pri hlavnej bráne. Tento oznam sa nevzťahuje na vodiacich psov.“

¹⁵ https://vodiacipes.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/01/P0587_Studia_kulturne_zariadenia.pdf

¹⁶ <http://muzeum.bratislava.sk/zakaz-vstupu-so-psom-do-arealu-hradu-devin-okrem-vodiacich-psov/d-2883>

Alebo návštevný poriadok Trenčianskeho hradu,¹⁷ kde v bode 2.4. písmeno b) „Vstup do areálu hradu nie je povolený zvieratám (vodiaci pes je výnimka, na základe preukázania sa príslušným dokladom)“

Zároveň však stránka Visit Bratislava¹⁸ informuje o tom, že: „Vstup so psom je zakázaný do väčšiny múzeí a galérií, taktiež aj do celého areálu Bratislavského hradu.“

Na stránkach organizácií, ktoré poskytujú kultúrne podujatia - divadlá, opery, balet – sa žiadna informácia o vstupe so psom so špeciálnym výcvikom neuvádza.

Absencia informácií o prístupnosti uvedených zariadení pre osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom je pre tieto osoby vážnym problémom. Ich potreba saturácie kultúry je priamo úmerná možnostiam, ktoré im tento segment ponúka a bez priamych a jednoducho dostupných informácií je pre nich nereálna. Nie je pre nich logisticky reálne možné priamo navštíviť kultúrne zariadenie, napr. v inom meste, bez toho, aby vedeli, že vstup s vodiacim psom je možný a vhodný (z hľadiska charakteru prostredia, členitosti či iných podmienok limitujúcich interiér či exteriér).

O tom, že aj v tomto segmente vládne nezujem tých, ktorí by sa mali snažiť situáciu pochopiť a riešiť hovorí aj naša skúsenosť s výskumom. Rôznym kultúrnym zariadeniam sme rozoslali 239 e-mailov, avšak len 78 z nich e-mail otvorilo a len 38 na naše otázky odpovedalo.

Samostatnou kapitolou je cirkev. Tak ako je to v tejto oblasti nášho života bežné, aj téma vstupu s vodiacim psom je tabu. Prístup s vodiacim psom do kostolov a ostatných cirkevných stánkov je odmietaný a považovaný za neprípustný, pretože vraj dehonestuje cirkevný stánok. Všetky skúsenosti, ktoré boli vo výskume prezentované boli negatívne a vstup osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom do kostola nebol možný. Je to o to viac zarážajúce, že tento prístup praktizujú predstavitelia cirkvi v tej-ktorej lokalite a v odmietavom postoji svojím správaním podporujú aj jednotlivých veriacich. Viac ako 50 percent opýtaných si myslí, že vstup do takejto budovy môže dovoliť jednotlivá cirkev a mnohí si myslia, že pes do kostola nepatrí.

Podľa výsledkov prieskumu¹⁹ sa v 14% prípadov osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom stretli s problémom pri vstupe do kostola. Len 14% z celkového počtu je síce nízky počet, ale tento fakt je spôsobený tým, že ostatní oslovení sa vyjadrili, že dobrovoľne sa vzdali návštevy kostola s vodiacim psom práve z dôvodu potrebného domáhania sa práva vstupu, čo im spôsobuje nemalé problémy a výrazne vplýva na ich osobnú nepohodu.

Všetky miesta, v ktorých nastali problémy boli kostoly patriace katolíckej cirkvi na Slovensku, špeciálne Spišská diecéza. Evanjelická cirkev na Slovensku je, zdá sa, oveľa tolerantnejšia a prístupnejšia všetkým svojim veriacim.

V súvislosti s prístupovými právami, resp. ich porušovaním môžeme hovoriť o troch najčastejšie sa vyskytujúcich bariérach, ktorými sú:

- ❖ architektonické bariéry, ktoré sťažujú alebo znemožňujú pohyb v rôznych kultúrnych stánkoch alebo kostoloch,
- ❖ absencia dostupnosti informácií vo forme vhodnej pre osoby so zrakovým postihnutím nevidiacich a slabozrakých. Ide o chýbajúce označenia napríklad v koncertných sálach, knižniciach, ale aj kostoloch,

¹⁷ <http://www.muzeumtn.sk/buxus/docs/navstevnickyy%20poriadok.pdf>

¹⁸ <https://www.visitbratislava.com/sk/informacie/so-psom/>

¹⁹ Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy, 2019

- ❖ priame porušovanie prístupových práv osôb v sprievode vodiaceho psa, neumožnením vstupu do zariadenia a jeho častí určených pre verejnosť,
- ❖ problém pri získavaní informácií o jednotlivých zariadeniach a možnostiach pohybu s vodiacim psom,
- ❖ odmietavý prístup personálu,
- ❖ odmietaný prístup predstaviteľov cirkevných inštitúcií.

Zistené prípady otvorenej diskriminácie sú jednoznačne spôsobené ľudským faktorom. Kým v prípade kultúrnych zariadení ide skôr o neznalosť a obavu z neočakávaného správania vodiaceho psa (strach, že bude predstavenie rušiť), v prípade cirkevných stánkov ide o apriori odmietavý postoj zodpovedných hodnostárov z dôvodu, že prítomnosť psa je pre kostol dehonestujúca.

4. NÁVRH OPATRENÍ ZAMERANÝCH NA RIEŠENIE NEDOSTATKOV PRI PRÍSTUPE OSÔB SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM S VODIACIM PSOM DO KULTÚRNYCH ZARIADENÍ A CIRKEVNÝCH STÁNKOV

Na Slovensku absentuje zákon, ktorý by explicitne definoval vstup nevidiacich s vodiacim psom do kultúrnych zariadení a cirkevných stánkov, dá sa tu však aplikovať všeobecná právna úprava.²⁰ Napriek existencii predpisu, ktorý uvádza, že vstup so psom so špeciálnym výcvikom nie je obmedzovaný, tak ako je to v prípade definície „pes ako domáce zviera“ a pes so špeciálnym výcvikom má so svojim psovodom umožnený vstup na všetky verejne dostupné miesta, aplikovaná prax ukazuje neakceptovanie tohto predpisu.

Zistenia z prieskumu²¹ poukazujú na nedostatky v oblasti architektonických bariér a osoby so zrakovým postihnutím sú často vystavované riziku úrazu v prípade nevhodne umiestnených predmetov v priestore, v dráhe pohybu. Podľa prieskumu, nie je zabezpečená ani základná možnosť orientácie osôb so zrakovým postihnutím v týchto budovách a absentujú akékoľvek vodiace línie alebo navigačné prvky.

V súvislosti s definovaním problematických oblastí prístupu osôb so zrakovým postihnutím s vodiacim psom uvedeným v časti 3. Analýza prístupových práv osôb so zrakovým postihnutím v sprievode vodiaceho psa aplikované v kultúrnych zariadeniach a cirkevných stánkoch, môžeme návrhy opatrení rozdeliť nasledovne:

A. FYZICKÉ PROSTREDIE

- ❖ vybudovať bezbariérovosť v prístupe do kultúrnych a cirkevných zariadení,
- ❖ odstrániť všetky neoznačené vertikálne aj horizontálne umiestnené prekážky, ktoré predstavujú potenciálne nebezpečenstvo pre osobu so zrakovým postihnutím,
- ❖ zlepšiť možnosti orientácie pre osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom,

²⁰ Zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia

²¹ https://vodiacipes.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/01/P0587_Studia_kulturne_zariadenia.pdf

B. ĽUDSKÝ FAKTOR A ZÍSKAVANIE INFORMÁCIÍ

- ❖ zamedzenie priameho porušovania prístupových práv osôb v sprievode vodiaceho psa, neumožnením vstupu do zariadenia a jeho častí určených pre verejnosť,
- ❖ sprístupnenie komunikácie a získavania informácií všetkými fyzicky i technicky dostupnými prostriedkami,
- ❖ vzdelanie a príprava zamestnancov na komunikáciu s návštevníkmi,
- ❖ cielená a otvorená diskusia s predstaviteľmi cirkevných inštitúcií o trvalom porušovaní ľudských práv.

5. ODÔVODNENIE NAVRHOVANÝCH OPATRENÍ

5.1. PRÁVNÝ DÔVOD NAVRHOVANÝCH OPATRENÍ

Zdraví ľudia majú presne tie isté práva ako osoby so zdravotným postihnutím. Podpora, ochrana a uplatňovanie práv osôb so zdravotným znevýhodnením si však vyžadujú špecifický prístup zodpovedajúci ich potrebám, možnostiam, schopnostiam a postojom spoločnosti k nim.

Potreba zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím osobitnú starostlivosť je zakotvená a zvýraznená v rôznych významných medzinárodných dokumentoch, osobitne v najdôležitejšom medzinárodnom dokumente na zabezpečovanie ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a jeho Opčnom protokole.

Dohovor pre SR nadobudol platnosť 25. 06. 2010. V zmysle tohto Dohovoru (čl. 9 ods. 1) „S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím, na rovnakom základe s ostatnými, prístup k fyzickému prostrediu, k doprave, k vzdelaniu, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to tak v mestských, ako aj vidieckych oblastiach.“

Uvedený článok Dohovoru zaväzuje zmluvné strany (teda aj SR) prijať príslušné opatrenia na zabezpečenie vhodných podmienok. Tieto opatrenia zahŕňajú identifikáciu a odstraňovanie prekážok a bariér brániacich prístupnosti a vzťahujú sa, okrem iného, na budovy, cesty, dopravné a iné vnútorné a vonkajšie zariadenia, vrátane škôl, obytných budov, zdravotníckych zariadení a pracovísk, ako aj na informačné, komunikačné a iné služby, vrátane elektronických a pohotovostných služieb. Ich cieľom je umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života.

Podľa čl. 20 Dohovoru „Zmluvné strany prijímú účinné opatrenia na zabezpečenie osobnej mobility s najväčšou možnou nezávislosťou pre osoby so zdravotným postihnutím, a to aj tým, že:

- a) uľahčia osobnú mobilitu osôb so zdravotným postihnutím takým spôsobom a v takom čase, aký si zvolia ony samy, a to za prijateľné ceny,
- b) uľahčia prístup osôb so zdravotným postihnutím k zariadeniam, k podporným technológiám, k rôznym formám živej asistencie a k sprostredkovateľom, a to aj zabezpečením ich finančnej dostupnosti,

- c) zabezpečia vzdelávanie pre osoby so zdravotným postihnutím a pre odborný personál pracujúci s osobami so zdravotným postihnutým.“

Rovnako nepochybniteľne rovnosť pre všetkých deklaruje aj Slovenská republika vo svojej ústave – Ústava č. 460/1992 Zb. v čl. 12 ods. 1. prvá veta ustanovuje: „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach.“

Všetky citované právne akty deklarujú záväzky a opatrenia na ochranu práv zdravotne znevýhodnených. V Európskej únii mal už pred 18timi rokmi každý šiesty človek²² – približne 80 miliónov – nejaký druh zdravotného postihnutia, od mierneho až po závažné. Tieto čísla rastú každým rokom. Väčšina týchto osôb príliš často nemá možnosť zúčastňovať sa spoločenského a hospodárskeho života nielen z dôvodu fyzických alebo iných bariér, ale aj z dôvodu diskriminácie.

Osoby s ťažkým zdravotným postihnutím v sprievode psa so špeciálnym výcvikom by mali mať zabezpečený prístup ku službám poskytovaným vo všetkých oblastiach života. Žiaľ, veľakrát sa stretávame s podmienkou, že vstup a pohyb vo verejnom priestore (najmä uzavretom) je možný len na vôdzke a s náhubkom. Pre osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom však ide o eliminujúci faktor vo vzťahu k riadnemu výkonu špeciálnej činnosti psa, pretože jednou z úloh týchto psov je aj podávanie predmetov zdravotne postihnutým osobám. Požadovaním náhubku môže dôjsť k obmedzeniu asistenčných funkcií, na ktoré boli vodiace, asistenčné alebo signálne psy vycvičené a sú porušením ustanovenia § 4a) bod (2) zákona.²³ Nasadenie náhubku pre psa so špeciálnym výcvikom sa nevyžaduje pri výkone činnosti, na ktorú bol pes vycvičený. Skutočnosť, že pes sprevádzajúci osobu so zdravotným postihnutím nemá náhubok, nemôže byť teda dôvodom odmietnutia prístupu do budovy. Psovi so špeciálnym výcvikom, ktorý má úlohy kompenzačnej pomôcky by mohol byť prístup na inak verejné miesta odmietnutý iba v skutočne odôvodnených prípadoch, na základe objektívneho posúdenia. Ako príklady uvádzame verejnú plaváreň, saunu, prípadne zariadenia podobného typu. Radi by sme poukázali na fakt, že ani v tomto prípade nemá odmietnutie vstupu psovi so špeciálnym výcvikom, oporu v zákone a v zmysle ustanovenia § 4a) bod. 1 zákona²⁴ má pes so špeciálnym výcvikom vstup na verejné miesta, neobmedzený.

Neumožnenie vstupu a slobodného pohybu v priestore kultúrnych a cirkevných inštitúcií osobe, ktorá ako kompenzačnú pomôcku používa vodiaceho psa, je jednou z oblastí diskriminácie, ktorá priamo zasahuje aj do rôznych iných oblastí jej práv – práva na slobodu, práva na slobodu myslenia, svedomia, náboženského vierovyznania a viery, či kultúrnych práv.

Osoby so zrakovým postihnutím majú nárok na vytváranie podmienok rešpektujúcich ich odlišnú situáciu. Je nevyhnutné, aby vodiaci, asistenčný alebo signálny pes, definovaný v legislatíve, ako pes so špeciálnym výcvikom a kompenzačná pomôcka, mal prístup aj na miesta, kam je vstup ostatných psov obmedzený a na všetky miesta, kam majú voľný prístup všetci občania. V prípade odmietnutia vstupu osoby so zdravotným postihnutím v sprievode psa so špeciálnym výcvikom, ktorý slúži ako kompenzačná pomôcka, do verejných priestorov (verejne prístupných miest), vznikajú neodôvodnené prekážky a môže dochádzať k neprijateľnému znevýhodneniu týchto osôb, ako aj k nepriamej diskriminácii z dôvodu ich zdravotného postihnutia.

---

²² Ad hoc modul na prieskum pracovnej sily v EÚ týkajúci sa zamestnanosti ľudí so zdravotným postihnutím (LFS, AHM), 2002

²³ Zákon č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

²⁴ Zákon č. 2821/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

Žiaľ, v praxi neznalosť legislatívnych predpisov zo strany poskytovateľov služieb v kultúre i cirkvi na Slovensku vytvára konfrontačné situácie. Pri snahe osoby so zrakovým postihnutím vstúpiť do kultúrneho zariadenia s vodiacim psom s cieľom napr. sprevádzať dieťa na vystúpenie, je táto vykázaná na opustenie priestoru s udaním dôvodu zákazu vstupu so psom, ktorý sa opiera o interné predpisy prezentované okrem iného aj piktogramami. Pri takomto konaní nie je zohľadnený fakt, že zákaz vstupu so psom sa vzťahuje výhradne na psa ako domáce zviera, nie na psa so špeciálnym výcvikom, ktorý je klasifikovaný ako kompenzačná pomôcka určená pre ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím. Osoba so zrakovým postihnutím je tak vystavovaná nepríjemným situáciám, pri ktorých je nútená obhajovať svoje práva viesť samostatný život, pri čom jej pomáha práve vodiaci pes.

Na Slovensku už síce máme pomerne kvalitnú legislatívu, ktorá rieši nielen to, aby osoby so zrakovým postihnutím neboli v spoločnosti diskriminované, ale venuje sa aj postaveniu psov so špeciálnym výcvikom. Snaha o zabezpečenie plných občianskych a kultúrnych práv pre ľudí so zdravotným postihnutím sa odštartovala krátko po nástupe demokracie a v priebehu nasledujúcich desaťročí sa zákony výrazne zlepšili. Zaznamenávame postupnú implementáciu práv ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím v súlade s Dohovorom, a taktiež zvýšenú akceptáciu a sociálnu inklúziu tejto komunity.

Objektívna skutočnosť premietnutá do legislatívneho textu, a síce, že vodiace psy nie sú bežné psy chované ako domáci miláčikovia je dôležitá aj preto, že verejnosť sa môže naučiť vnímať ich osobitné postavenie. Tento fakt je podstatný najmä dnes, keď je možné badať veľakrát až averziu obyvateľov obcí a miest tolerovať pohyb psov vo verejnom priestore, čo je spôsobené ako dôsledok negatívnych skúseností z nevhodného správania sa nezodpovedných majiteľov psov. A vplyvom týchto neblahých skúseností apriori odmietajú uvažovať o ústretovom prístupe a empatii v komunikácii s osobami so zrakovým postihnutím s vodiacim psom.

Vďaka narastajúcej osvete a neustálej edukácii spoločnosti uvedené pozitívne zmeny začínajú prenikať aj k vnímaniu statusu vodiaceho psa a k zlepšovaniu prístupových práv pre osoby so zrakovým postihnutím, ktoré ako kompenzačnú pomôcku v oblasti mobility a orientácie využívajú vodiaceho psa.

5.2. PRAKTICKÝ DÔVOD NAVRHOVANÝCH OPATRENÍ VRÁTANE ICH IMPLEMENTÁCIE

Nad rámec oblastí, ktoré sme definovali v časti 3. Analýza prístupových práv osôb so zrakovým postihnutím v sprievode vodiaceho psa aplikované v kultúrnych zariadeniach a cirkevných stánkoch sa ako jedno z najdôležitejších opatrení, ktoré by mohli pomôcť zvrátiť nelichotivú tendenciu rastu diskriminácie osôb so zrakovým postihnutím s vodiacim psom javí zaviesť systémové opatrenie z úrovne Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Ide hlavne o potrebu zjednotenia pravidiel v kultúrnych zariadeniach a cirkevných budovách, ale tiež na kultúrnych podujatiach organizovaných súkromnými spoločnosťami, bez ohľadu na zriaďovateľa. Preto je potrebné dospieť na úrovni ústredného orgánu štátnej správy k dohode o efektívnych opatreniach pri odstraňovaní bariér spoločenského začlenenia osôb so zrakovým postihnutím, ktoré ako kompenzačnú pomôcku používajú vodiaceho psa. Dohoda by obsahovala priamu implementáciu pravidiel pre tieto zariadenia a podujatia v súvislosti s prístupovými právami osôb so zrakovým postihnutím, ktoré sprevádza vodiaci pes, ktoré by sa mohli odzrkadliť v prevádzkových alebo návštevových poriadkoch.

Zároveň navrhujeme vytvoriť pracovnú skupinu s cieľom vypracovať strategický plán kontroly dodržiavania platnej legislatívy a zlepšenia informovanosti so zreteľom na prístupové práva osôb so zrakovým znevýhodnením do cirkevných stánkov, nakoľko komunikácia s cirkvami je extrémne problematická.

A. FYZICKÉ PROSTREDIE

Väčšina kultúrnych zariadení na Slovensku je v majetku štátu a v správe miest alebo obcí. Budovy, v ktorých sídli, patria k typom stavieb, ktoré podľa vyhlášky č. 532/2002²⁵ musia spĺňať požiadavky, ktoré by mali zabezpečiť prístupnosť pre osoby s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie. Napriek tomu, že vyhláška je kľúčová najmä z pohľadu zabezpečenia fyzickej prístupnosti budov pre osoby odkázané na invalidný vozík, venuje sa aj osobám so zrakovým postihnutím. V ustanovení § 57 sa uvádza, že: „Prístup do každej stavby uvedenej v § 56 musí byť tiež vyznačený pre osobu so zrakovým postihnutím hmatovo, vo výnimočných prípadoch zvukom.“ Budovy štátnych inštitúcií sú súčasťou zoznamu stavieb v § 56 vyhlášky.

V tejto súvislosti, keďže jedným z najvypuklejších problémom sú fyzické bariéry navrhujeme:

- ❖ vybudovať bezbariérovosť v prístupe do kultúrnych a cirkevných zariadení,
- ❖ odstrániť všetky neoznačené vertikálne aj horizontálne umiestnené prekážky, ktoré predstavujú potenciálne nebezpečenstvo pre osobu so zrakovým postihnutím - prekážky predstavujú rôzne predmety na zemi alebo umiestnené v dráhe pohybu, či neoznačené architektonické prekážky ako rôzne výčnelky a podobne,
- ❖ umiestniť navádzacie línie pred vstupom do kultúrnych a cirkevných zariadení,
- ❖ zlepšiť orientáciu osoby so zrakovým postihnutím:
  - dostatočným osvetlením všetkých priestorov,
  - výrazným označením dverí a presklených stien,
  - umiestnením navigačných tabúľ v Braillovom písme alebo tyflografické označenia priestoru,
  - výrazným označením schodísk s tyflografickou informáciou na madle zábradlia.

B. ĽUDSKÝ FAKTOR A ZÍSKAVANIE INFORMÁCIÍ

Budovať bezbariérovosť v prístupe do vzdelávacích inštitúcií znamená docieľiť, že osoby so zdravotným postihnutím majú mať, rovnako ako iní ľudia, prístup k „fyzickému“ prostrediu, mobilite, informáciám a komunikačným technológiám a systémom, a tiež k iným prostriedkom a službám. V prípade, že kultúrne zariadenie alebo cirkevná ustanovizeň nie sú vybavené dostatočnými navigačnými systémami, je nevyhnutné, aby bol zabezpečený ľudský sprievod pre osobu so zrakovým postihnutím s vodiacim psom. Sprievod je nutný na výkon činností, ktoré vodiaci pes zabezpečiť nevie.

V tejto súvislosti je veľmi dôležité zabezpečiť adekvátne vzdelávanie zamestnancov, ktorí sa môžu dostať do kontaktu s návštevníkmi, medzi ktorými môžu byť aj osoby so zrakovým

---

²⁵ Vyhláška č. 532/2002 Všeobecné technické požiadavky na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie

postihnutím s vodiacim psom. V rámci komunikácie je potrebné zamerať sa na adekvátne formy vyjadrovania, potrebu zvýšenej miery empatie a asertívne správanie zamestnancov.

Zároveň je žiaduce zvyšovať právne povedomie osôb so zrakovým postihnutím s cieľom osvojiť si všetky práva, a zároveň aj povinnosti vyplývajúce z platnej legislatívy.

V nadväznosti na uvedené navrhujeme:

- ❖ zabráňovať priamemu porušovaniu prístupových práv osôb v sprievode vodiaceho psa, neumožnením vstupu do zariadenia a jeho častí určených pre verejnosť, a to systémom kontroly stanoveným rezortným kompetenčným orgánom, ktorým je Ministerstvo kultúry SR,
- ❖ zabezpečiť sprístupnenie komunikácie a získavania informácií všetkými fyzicky i technicky dostupnými prostriedkami - informácie o zariadení, programe, pokynoch pre návštevníkov, kúpe vstupeniek, ... vhodným dizajnom pre osoby so zrakovým postihnutím – aj elektronické aj tlačené.

Samostatnou kategóriou je návrh opatrení pre cirkev. V tejto oblasti je potrebné začať priame diskusie s predstaviteľmi cirkevných inštitúcií o trvalom porušovaní ľudských práv z úrovne nadriadeného orgánu – Ministerstva kultúry SR. Možnosť verejne prejaviť vlastné názory na základe slobody myslenia, svedomia a náboženského presvedčenia a nebyť za to v žiadnom ohľade sankcionovaný, patrí k fundamentálnym ideám demokratického zriadenia, rovnako ako k základným ľudským právam a slobodám. Keďže v súvislosti s praktizovaním viery osobami so zrakovým postihnutím s vodiacim psom dochádza vo väčšine prípadov k porušovaniu prístupových práv, je nevyhnutné docieľiť spoluprácu cirkví na Slovensku formou podpory jej predstaviteľov. Navrhujeme preto zriadiť pracovnú skupinu, ktorá by v spolupráci zainteresovaných strán – rezortu kultúry, cirkvi a odborná verejnosť – pripravila záväzný materiál so systémom opatrení na dodržiavanie práv osôb so zrakovým postihnutím s vodiacim psom pri praktizovaní viery spolu so sankčným systémom pri ich porušovaní. Vzhľadom na to, že komunikácia s cirkvou je problematrická z dôvodu konzervatívnych názorov jej predstaviteľov na spoločnosť a jej vzťah k cirkvi bude potrebný dlhý proces argumentácie a apelácie na medzinárodné dohody a praktiky v tejto oblasti v iných kresťanských štátoch.

6. ZÁVER

Témy ako implementácia, integrácia a inklúzia sú všeobecne známe pojmy v každej vyspelej demokracii. Čím je krajina vyspelejšia, tým vyšší stupeň inklúzie pre osoby so zdravotným postihnutím, vykazuje.

Aby ľudia so zdravotným postihnutím mohli viesť plnohodnotný život a aby im boli dostupné možnosti seberealizácie v oblasti kultúry i vierovyznania, je kľúčové, aby ich spoločnosť pre ich hendikep neodsúvala na okraj záujmu a aby zmizli obmedzenia a bariéry, ktoré pramenia z postoja spoločnosti k hendikepu.

Aktivity súvisiace s inklúziou osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti musia teda prebiehať na viacerých úrovniach, nielen v rovine právnej, no stále platí, že kvalitná normotvorba (vrátane záruk na efektívne vymáhanie subjektívnych právnych nárokov) rozhodne patrí k nástrojom, aké je potrebné využívať s cieľom pomôcť týmto ľuďom viesť plnohodnotný život.

Najdôležitejšie totiž je uvedenie si zodpovednosti za odstraňovanie bariér pre týchto ľudí. Vnútroštátni zákonodarcovia a iní kľúčoví hráči nesmú poľaviť pri identifikácii možných zdrojov diskriminácie ľudí so zdravotným postihnutím (vrátane ľudí so zrakovým postihnutím) a hľadať efektívne spôsoby na jej odstránenie s nastavením sankčného systému, vrátane jasných právnych pravidiel a zabezpečenia informovanosti a vnímavosti spoločnosti voči tejto problematike.

Pozitívne zmeny v oblasti integrácie osôb so zdravotným postihnutím aj v oblasti implementácie legislatívy, v súvislosti s uvedenou oblasťou nastali aj v Slovenskej republike. Obe spomenuté oblasti však nemajú štátom vytvorenú efektívnu schému informovanosti o prístupových právach osôb so zdravotným postihnutím v sprievode vodiaceho psa alebo iného psa so špeciálnym výcvikom a o ich výnimočnom postavení. Taktiež nie je štátom vytvorený kontrolný mechanizmus a tak je dodržiavanie legislatívnych pravidiel v praxi nedostatočné.

V súvislosti s prijatím dokumentu „Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím“ je nevyhnutné venovať sa tejto téme najmä s ohľadom na dobrovoľný záväzok každého členského štátu, že dokument je predstaviteľom štátu podpísaný: s cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života. V dokumente každá členská krajina prijíma dobrovoľný záväzok, že prijme príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými okrem iného, prístup k fyzickému prostrediu, k informáciám a komunikácii a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti.

Na dosiahnutie cieľov, vyplývajúcich z Dohovoru OSN sa Slovenská republika ako člen, zaviazala prijať opatrenia na vypracovanie, vyhlásenie a kontrolu dodržiavania minimálnych noriem a pravidiel na zabezpečenie prístupnosti zariadení a služieb dostupných alebo poskytovaných verejnosti na zabezpečenie zohľadnenia všetkých aspektov prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím, na zabezpečenie zainteresovaným subjektom vzdelávanie o otázkach prístupnosti, s ktorými sa stretávajú osoby so zdravotným postihnutím, na vybavenie budov a iných verejne prístupných priestorov označením v Braillovom písme a v ľahko čitateľnej a zrozumiteľnej forme, na podporovanie ďalších primeraných foriem asistencie a podpory pre osoby so zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich prístup k informáciám.

Z uvedeného vyplýva morálna povinnosť každého členského štátu, plniť svoje záväzky a realizovať inklúziu osôb so zdravotným postihnutím vytváraním potrebnej legislatívy, jej implementáciou ale aj vytvorením účinného sankčného mechanizmu pre zabezpečenie jej dodržiavania.

Zavedenie jednotných pravidiel v súvislosti s navrhnutými opatreniami bude mať významný vplyv na zvýšenie samostatnosti osôb so zdravotným postihnutím. Avšak najväčším benefitom bude jednoznačné zvýšenie ich sebavedomia, pocit rovnosti s bežnými občanmi a možnosť žiť nezávislým spôsobom života.